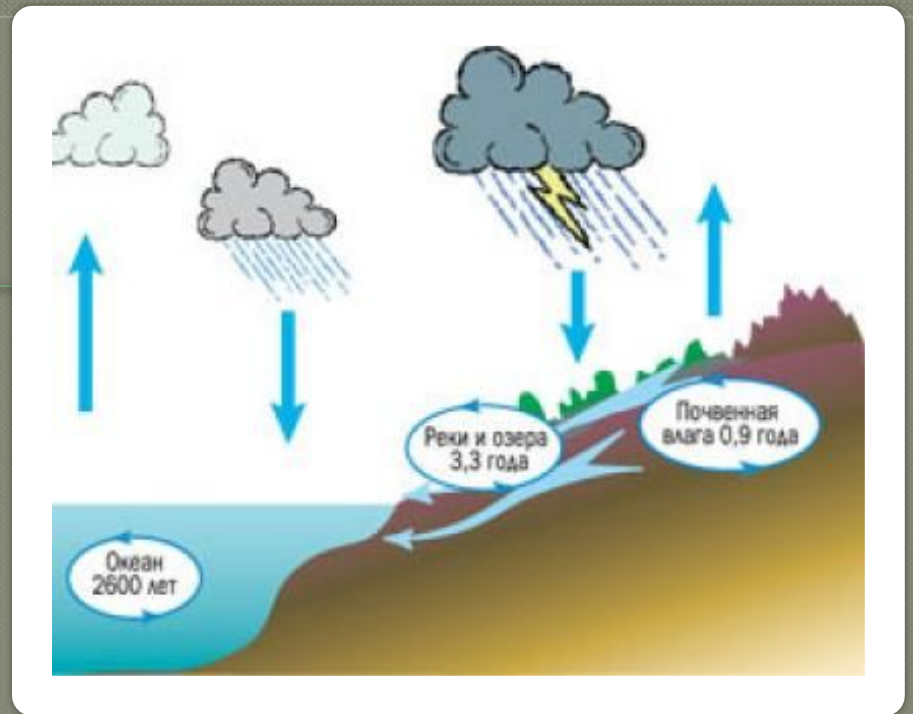

*Тақырыбы: Ноосфера биосфераның жоғары
эволюция сатысы ретінде. Ноосфера туралы
В.И. Вернадскийдің ілімі. Адамның
биологиялық түр ретінде эволюциялық
ерекшеліктері.*

Орындаған: Сибат Султан
Тексерген:

Жоспар:

- Кіріспе
- Табиғат туралы түсінік
- 1. Табиғат пен қоғамның өзара қатынасы
- 2. Географиялық орта
- 3. Биосфера, ноосфера және экология мәселелері
- Қорытынды
- Қолданылған әдебиеттер тізімі

Ноосфера немесе антропосфера – ғаламдағы адамзаттың мекендейтін аясы. Адам баласы уақыт пен кеңістікке қытысты биосфера шегінде және ғарышта өмір сүре алады. Бірақ адамзаттың тұрақты мекені – Жер.

Алғашқы рет оны француз математигі Эдуардом Леруа 1927 жылы енгізген. Ал биология ғылымына 1927 ж П. Телярде енгізген. Ол биосферадағы жаңа тұрғыдағы ұғымы мен сипаты ноосфера туралы болжамдар жасады. Табиғат құбылыстарын бақылай отыру нәтижесінде тірі организмдер қоршаған ортамен байланысқа түсетіндігі және оны түрлі мөлшерде өзгертетіндігі анықталды. 17 ғасырдың басында биосфера туралы алғашқы мәліметтерді голландиялық ғалымдар Б. Варениус (1629-1695), Х. Гюйгенс, және де танымал француз журналисті Ж. Бюффон (1707-1788) еңбектерінде кездестіреміз.

Кейін, француз журналисті Ж.Кювье (1769-1832) тірі организмдер тек қана қоршаған ортамен байланысу арқылы ғана өмір сүре алады деп жариялайды. Басқа зерттеушілер – француз химиктері Ж. Б.Дюма (1800-1884), Ж. Бусенго (1802-1887), неміс химигі Ю. Либих (1803-1873) жасыл өсімдіктердің әлемдік газ алмасу процесіндегі және топырақ ерітінділерінің өсімдіктер қоректенуіндегі маңызын атап көрсетті.

Көптеген ғалымдар организмдердің өздерінің қоршаған ортасымен байланысын зерттеп алды, соның нәтижесінде биосфера туралы жалпы мағлұматтар жинақталына бастады. Ж. Б. Ламарк өзінің «Гидрогеология» атты еңбегінде бүкіл 1 тарауды тірі организмдердің жер бетіне тигізетін әсеріне арнады. Ол былай жазды: «...табиғатта аса ірі күш бар, ол аса қуатты және әрқашан активті болады. Тірі организмдердің түрлі жер бетінде орналасқан заттарға әсері оның сыртқы қабатын құрайды». Бұл сөздерді негізге ала отырып, тірі организмдердің және олардың шірінділерінің үлкен, әрі маңызды геологиялық рөлі бар деп айта аламыз. Ұлы географ және натуралист А. Гамбольд (1769 - 1858) өзінің «Космос» атты еңбегінде сол кездегі Жер және Ғарыш туралы білімдерді жинақтады. Осыны негізге ала отырып, ол бүкіл табиғи процесстермен құбылыстардың өзара байланыстылығы туралы идеяны дамыта түседі. Жердің биосферасының анықталған табиғи жүйе ретінде өмір сүруі, біріншіден, бүкіл тірі организмдерінің қатысуымен өтетін энергия және заттың айналымымен сипатталады. Бұл айналым идеясы неміс натуралисті Я. Молешот еңбегінде көрсетіледі. Ал, ХІХ ғасырдың 80-жылдарда неміс физиологы В.Пфэффер (1845- 1920) ұсынылған тірі организмдерді қоректену әдістеріне байланысты 3 топқа (автотрофті, гетеротрофті, миксотрофті) бөлу идеясы ғылымда үлкен жаңалық болды.

- Қоршаған орта мен адамның қарым-қатынасы қазіргі заманның басты мәселелерінің біріне айналды. Адамның пайда болғанынан бастап оның табиғатқа әсері ұлғайды. Бірақ индустрия мен демографиялық жарылыстың әсерінен адамның әрекеттері ғаламдық сипатты болды. Бұрындар көрмеген масштабта қоршаған орта ластануда. Жанатын және минералдық ресурстардың азаю қаупі төніп тұр. Антропогенді әрекеттердің сан түрлері биоалуантүрліліктің азаюына тура және қосымша әсер беруде. Табиғи ортаның химиялық ластануы, радиациялық жағдай, ауыз су мен тағамдардың сапасы тұрғындардың денсаулығына зиян келтіреді. Сан түрлі экологиялық ғаламдық мәселелер пайда болды: әлемдік жылыну, озон қабатының бұзылуы, Әлемдік мұхиттың ластануы, шөлдену және т.б. Қазақстандағы жағдай да экономиканың қарқынды дамуы қатысында тез нашарлады: Арал экожүйесі кризисі, Каспий жағалаулары мен ШҚО қолайсыз жағдайы, топырақ деградациясы мәселелері. Қазіргі заманғы сатыда антропогенді өзгертулер ғаламшардың барлық экожүйелеріне әсер етуде.
- Осы мәселелердің барлығы ноосфераның бір деңгейі тұрақты даму концепциясы түсінігін енгізді. Ноосфера туралы оқыту пәнінің мақсаты-студенттерде концепцияларды қарастыра отырып, биосфераның тұрақты дамуын жүзеге асыру болып табылады.

В.И. Вернадский о ноосфере

«Стоя на эмпирической почве, Я оставил в стороне, сколько был в состоянии, всякие философские искания и старался опираться только на точно установленные научные и эмпирические факты и обобщения, изредка допуская рабочие научные гипотезы.

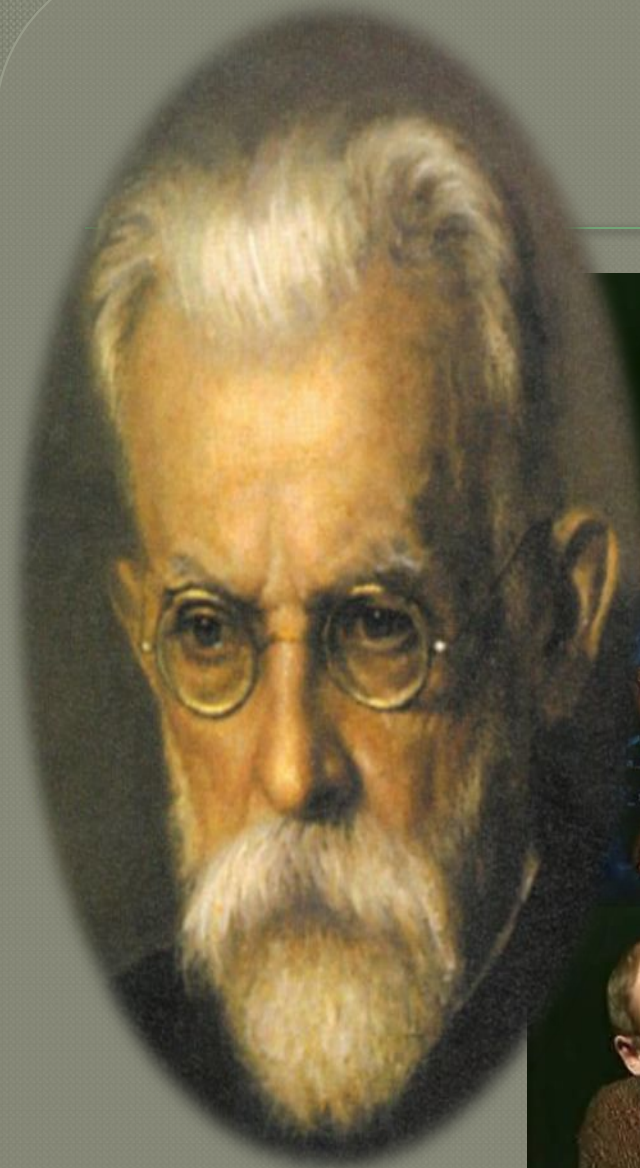
• Ноосфера» туралы ұғым. В.Вернадскийдің ноосфера туралы тұжырымдамалары. Н.Н.Моисеевтің ноосфера туралы ойлары. Тұрақты даму концепциясы. Жаңа энергия көздері. Ноосфера және ғарыш, кибернетика. Қалдықсыз технология. Экологиялық білім беру және экологиялық тәрбие. Экологиялық қауіпсіздік негіздері. Экологиялық құқық және заңдылықтар.

• Халықаралық саяси қатынастар.

• «Ноосфера туралы оқыту» пәнін оқу үшін студент «Экология», Биология, химия, география, физика, математика, тарих, философия, экономика, политология пәндерінен базалық білімі болып, жердің аймақтық және ғаламдық проблемаларды шешуде ұғымы болғаны жөн.

• Экологиялық білімді экологиялық мамандық алушы студенттер оқытылған ақпаратты бақылаушы, салыстырушы қабілетті, тәжірибеде қолдана алатын экологиялық білімді болуы керек.

Адам баласы, орыс ғалымының жерінде пайда болу жаңа жалпылауға биосфераның брітіндеп тарихи дамуы туралы ой жетілдіре жүреді – ноосферуге биосфераның өткелінің ойына. Минералогия, геология, сабалақ химия, геохимия және др көп табиғи ғылымдар бұл Вернадскийде мәліметтерге арқаланады. Табиғи сияқты бұл процесстің шарасыздығы подчеркнутаы оларға ерекше – түпкілікті түрдемен біздің ғаламшар биосфераның Құрылысын өзгертетін табиғи құбылыс. Вернадскийді белгілейді : «Адам баласының ғылыми ойы анығында тек қана биосферада және жүрісте өз пайда болуы жұмыс істейді оның ноосферуіне айналдырады, геологиялық оның ақылымен қамтиды. Ғылыми ой құрылымның бір бөлігі бар – ұйымшылдық – биосфера және оның әсер етуді онында, өмірдің эволюциялық процессіндегі оның жасауы биосфераның тарихы, ғаламшардың тарихындағы оқиғасын ең үлкен маңыздылық болып табылады.

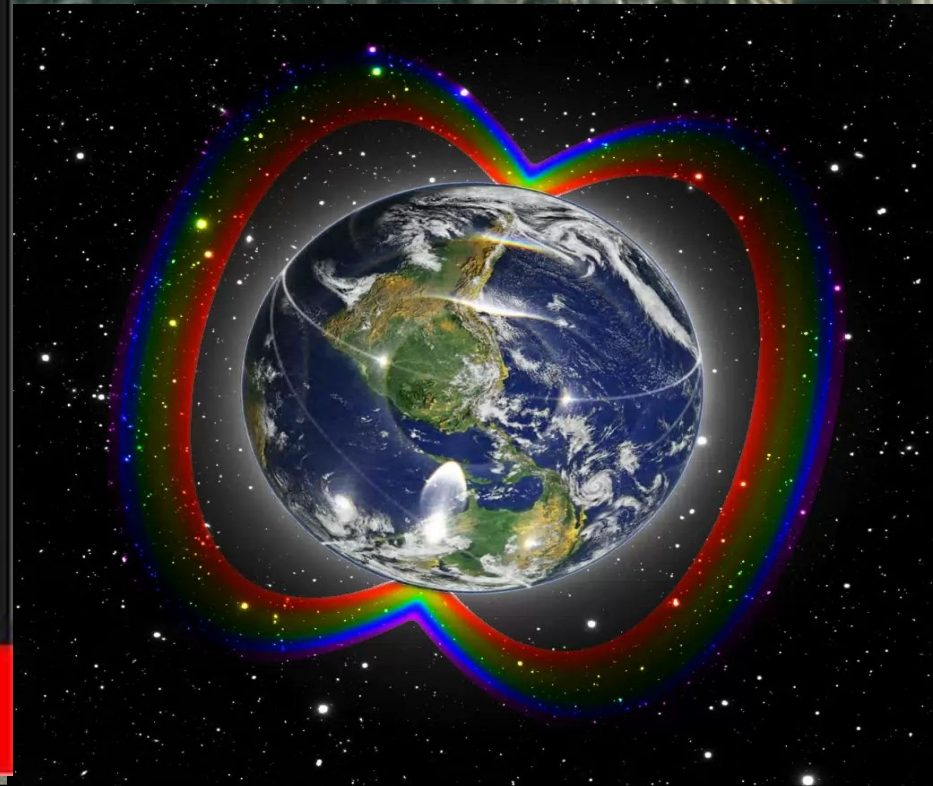
• П. Қазыналары жазады : «Сияқты ноосферы биосфераның ортасы және қағылез заттың космопланетарнойы, анықтауды өткізілген талдаумен сәйкес жаңа, әлеуметтік-тарихи және әлеуметтік – табиғи бұл орта пайда болатын құбылыс негізі бойыншады ноосферуге биосферасының айналуы мінездеу керек бұл процесс жаратылыстану-тарих.

• Ноосферы құрастыру ғаламшардың барлық ары қарай брітіндеп тарихи даму бағдарлаушы күн жүйесінің ғарыштық денесінің жаңа ғарыштық күштің жазуы сияқты ағады.

• Бұл әлеуметтік қызмет және білімнің ықпалдары біртіндеп, бірақ күштермен барлық космопланетарными, барлық планета жүйесі және оның ғарыштық ортасын қоса басқаруға сөзсіз айналып кетеді. Қалай жоғары көрсетілді сипаттаған болғанын осындай. Және. Ноосферуге биосфераның айналуын негізгі сызықтарының Вернадскийімен – адамның еңбектік, әлеуметтік қызмет қамтыған саланы. Бұл жерде ғылыми ой мощнейшим ғаламшарды басқаруды аспап болып қалыптасады, керісінше уақыттың космогеологическомы.

• Оқушы Вернадский Ферсман жылдар сол шамамен ол да адамның геологиялық рөлі туралы жазды. Шарден Тейярға қарағанда де, ақылға, және Ферсманның ноосфереге құрамаға басымдылық ойлауға және әсер берген Вернадскийі негізгі көңіл бөлсін адам баласының техникалық қызметі туралы тек қана дерлік жазды.

ВЫБОР ЗА ВАМИ:☺
СФЕРА РАЗУМА ИЛИ
СФЕРА СМЕРТИ?

По работе X. Аргуальеса: Закон времени
в человеческих делах.
Планетарная Сеть Искусства (ПСИ)
WWW.tortuga.com

Қорытынды:

Адамның осындай қуатты ықпалы, ақыл-ой, санасы және оның білімі биосфераның жаңа деңгейге көшкенін көрсететінін В. И.

Вернадский өзінің биосфера туралы ілімінде ерекше атап көрсетті. Ол биосфераның мұндай ең жоғарғы деңгейін ноосфера деп атады. Ноосфера грекше саналы қабықша деген ұғымды білдіреді. Екінші сөзбен айтқанда, ноосфера адамзаттың ғылыми ой-санасы және еңбегі арқылы өзгерген биосфераның жаңа деңгейі болып саналады. Ноосфера – биосфераның жаңа жағдайда көшкен деңгейі, онда адамның саналы ақыл-ойы табиғаттағы барлық әрекеттерді айқындайтын негізгі

Фактор болып есептелінеді. В. И. Вернадский ноосфера ұғымына толық түсінік берді. Оның ілімі бойынша адамзаттың ғылыми ой-санасы және еңбегі арқылы биосфераны жасампаздықпен өзгерте отырып көркейту, яғни адамзаттың өзі және келешек ұрпағы үшін сақтап қалу, әрі тіршілік атаулыға барынша қолайлы жағдай жасау болып табылады. Қазіргі кезде бүкіл Жер бетіндегі халықтарды толғандырып отырған мәселе – биосфераның тепе-теңдігін сақтай отырып, оны көркейту болып отыр.

Литература:

Тейяр де Шарден П., Феномен человека, пер. с франц., М., 1965; Вернадский В. И., Химическое строение биосферы Земли и ее окружения, М., 1965; Природа и общество. [Сб. ст.], М., 1968; Научно-техническая революция, общество, М., 1973.

- Моисеев Н.Н. Человек и ноосфера.-М.: Молодая гвардия,1990.-351с.
- Концепции современного естествознания: Учебник для вузов/ Под ред В.Н.Лавриненко,-М.: Культура и спорт. ЮНИТИ,1997.-271с.
- Кибернетика,ноосфера и проблемы мира/ АН СССР.- М.: Наука,1986.-144с.
- Демин В.Н. Тайна биосферы и ноосферы.-М.: Вече,2001.-464с.
-

**НАЗАР
АУДАРҒАНЫҢЫЗҒА
РАХМЕТ!!!**